

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Статтю присвячено питанням формування особистості студента, його духовного та морального виховання. Автор наводить комплекс головних завдань вищої освіти, серед яких підготовка професіонала та виховання особистості є найважливішими.

Ключові слова: виховання особистості, гуманізація освіти, моральне виховання, підготовка спеціаліста, вищі школи негуманітарного профілю, культура людських взаємовідносин.

Освіта – важлива сфера нашого життя. Розвиток сучасної освіти характеризується двома головними тенденціями: гуманізація та технологічність. Необхідність у гуманізації, як важливої тенденції в модернізації освіти сьогодні очевидна, тому що відбувається зниження загальної культури спеціалістів всіх рівнів. Що стосується технологічності, ця тенденція сучасного суспільства цілком актуальна і означає перехід від об'єктних до створення динамічних систем, в тому числі і людини з необхідними характеристиками в процесі виховання та освіти. Тому, проблема організації культурної, соціальної та особисто спрямованої системи освіти стає однією з найважливіших загальнонаціональних проблем, оскільки відображає збільшення суперечності між вимогами до інтелекту суспільства та моральності людини, її здібності до прогнозування та створенню майбутнього [2].

Формування особистості – це становлення людини як соціальної істоти, яке проходить у результаті впливу середовища і виховання на внутрішні сили розвитку. Поняття розвитку особистості і формування особистості дуже близькі і нерідко їх вживають як синоніми [4, 15].

Отже, головними задачами вищої освіти є підготовка спеціаліста, професіонала та виховання нової особистості суспільства. Причому виховання особистості не менш важливо, ніж підготовка фахівця.

Мета виховання – сукупність властивостей особистості, до виховання яких прагне суспільство. Мета виховання має об'єктивний характер і виражає ідеал людини в найбільш загальній формі. Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на основі формування особистісних рис громадянина України, які включають в себе національну самосвідомість, розвинуту духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту [4, 22].

Серед студентів вузів, особливо негуманітарного профілю спостерігається недостатність формування духовних та моральних цінностей в процесі навчання. Освітній процес вищої школи як правило орієнтується на формування фахівця з параметрами потрібними суспільству, а також на передачу та засвоєння тільки тих знань, вмінь та навичок, які будуть сприяти більш швидкої адаптації людини до професії, інтелектуальних здібностей студентів, але вихованню особистості, формуванню духовних і моральних якостей приділяється мало уваги під час навчання різним дисциплінам.

А чому це так? Яку людину ми хочемо бачити в суспільстві? Нам, звичайно ж не буде достатнім мати ефективного робітника, який тільки і вміє що правильно виконувати свої посадові інструкції. Освіта існує не тільки для того щоб дати людині спеціальність (професію). Демократія в суспільстві можлива, якщо грамотно підходити до процесу освіти людей. Освічені люди, як правило, володіють своїми особистими поглядами, мисленням, міркуванням і тому менш схильні стати об'єктом маніпулювання.

Регулярно здійснюються спроби реорганізації системи вищої освіти негуманітарного профілю з ціллю удосконалення сутності людини. Однією з

таких спроб є здійснення міжпредметних зв'язків між дисциплінами гуманітарного циклу. Деякі теми з іноземної мови, наприклад «Сторінки історії Великої Британії», «Проблеми освіти молоді України та США», «Правила ведення ділового спілкування» та інші, подібні до тем культурології, історії, психології, філософії, що потребує урахування під час підбору матеріалу до занять. Такий підхід розвиває цілісне і позитивне сприйняття світу у студентів, формує професійну і соціальну спрямованість.

Проблема формування особистості студента негуманітарного вузу повинна розглядатись з позиції її соціалізації, що припускає використання індивідуального підходу і спрямована на індивідуальну неповторність особистості, при цьому відокремлюючись від її соціальної важливості.

Зміст навчального процесу, діяльність викладачів, вимоги сучасного суспільства все більше орієнтуються не тільки на навчання знанням, навичкам та вмінням, але і на оволодіння студентами нормами поведінки і загальнолюдськими цінностями. Програми вищих шкіл повинні бути направлені на формування професійних якостей і на зберігання й виховання індивідуальності людини.

В гуманітарній освіті індивідуалізація та соціалізація розташовані на одному рівні. У вищих інституціях негуманітарного профілю гуманітарні та негуманітарні дисципліни мають чітку межу. Це відображено, по-перше, кількістю годин відведених на вивчення дисципліни. Професійно-спрямовані курси дисциплін мають значно більшу кількість годин. Іноді ця кількість годин збільшується завдяки скороченню годин гуманітарних дисциплін. Тому, специфіка негуманітарного вузу може залишити слід на становленні індивідуальних й соціальних якостей майбутніх випускників. Найголовнішим завданням вищої освіти є підготовка не просто фахівця, знавця свого діла, а особистості-професіонала, яка крім професійних знань засвоїла культуру людських взаємовідносин, розвинула в собі певні духовні здібності, які і дозволяють їй діяти як творчо, так і морально.

Далеко не всі випускники вищих навчальних закладів стають «повноцінними» громадянами суспільства. Багато з них відрізняються несформованістю соціально-психологічного боку особистості. Достатньо багато молодих спеціалістів не бажають реалізовувати свій інтелектуальний, творчий, організаторський потенціал, досить пасивно приймають участь у нових проектах, без яких неможливо здійснити модернізацію українського суспільства та його інтеграцію до високо розвинутого світового суспільства. Тому, необхідно злити в одне ціле фактори індивідуалізації та соціалізації особистості студента.

Чи потрібно співвідносити наукові знання та моральність. Моральність – це не тільки знання моральних норм які функціонують в даному суспільстві. Моральність взаємопов'язана з розумовим та моральним розвитком людини, тому що всі моральні дії пов'язані з мисленням, міркуванням, а значить наявність інтелекту та теоретичних знань необхідні також як і духовні цінності. Це значить, що професіоналізм повинен бути культурно-спеціалізованим. На думку Л. Гребньова, до обов'язкових дисциплін (поряд з філософією, яку вивчають з опорою на знання, що отримані у всіх сферах, включаючи фундаментальну професійну підготовку) тут слід було б віднести теорію безпеки та теорію конфліктів, психологію спілкування, управління (основи менеджменту) [1, 3-19].

Кінцевою метою виховання особистості є її підготовка до виконання комплексу ролей, необхідних для суспільного життя. Це ролі громадянина, кваліфікованого працівника, громадського діяча, сім'янина [4, 23].

Отже, процес виховання особистості та підготовки професіонала потрібно організувати так, щоб випускник вузу будь-якої спеціалізації володів цілим рядом компетенцій:

- професійні знання та вміння;
- вміння працювати на персональному комп'ютері, бажано на рівнях редакторських, мережевих та професійних програм;
- знання іноземної мови та другої, як перевага;

- володіння основами маркетингу та менеджменту;
- знання основ психології людини;
- володіння методиками конфліктології;
- знання історії своєї країни;
- шанобливе ставлення до традицій та звичаїв своєї країни;
- володіння духовними та моральними цінностями (чуйність, співчуття, повага і т.п.).

На жаль не всі випускники вищих шкіл володіють вище переліченими компетенціями. Соціально-комунікативна некомпетентність зумовлює низьку інтеграційну здібність, невміння адаптуватись у колективі, невміння вирішувати конфлікти, відсутність толерантності, милосердя та справедливості.

Отже, формування особистості студента вищого навчального закладу – це складний та кропіткий процес що ґрунтується на професійній компетенції майбутнього спеціаліста, його духовного та морального виховання через цілісну організацію процесу навчання та самоосвіти на основі гуманістичних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гребнев Л. Гуманитарное образование. Размышление о «форме» и «содержании» // Высшее образование в России. 2004. № 3. С. 3-19.
2. Лихолетов В. Инвариантные компоненты деятельностных знаний в профессиональном образовании // ВВШ. 2002. № 2. С. 10-15.2. Межуев В. Культура и образование // ВВШ. 2004. № 5. С. 5-9.3. Зиновьев А. Высшее образование и логика интеллекта // ВВШ. 2004. № 5. С. 10-12.
3. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.-метод. Посібник / Ред. рада: В.М. Доній, Г.М. Несен, Л.В. Сохань, І.Г. Єрмаков та ін. – К., 1996. – 792 с.
4. М.М. Фіцула. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула – Тернопіль: «Навчальна книга – Богдан», 1997. – 192 с.

Статья посвящена вопросам формирования личности студента, его морального и духовного воспитания. Автор приводит комплекс основных задач высшего образования, среди которых подготовка профессионала и воспитание личности являются самыми важными.

Ключевые слова: воспитание личности, гуманизация образования, нравственное воспитание, подготовка специалиста, высшие школы негуманитарного профиля, культура человеческих взаимоотношений.

This article deals with the formation of student's personality, his moral and spiritual upbringing. The author gives the set of basic tasks of higher education, including professional training and education of the person as the most important ones.

Key words: education of the person, humanization of education, moral training, training of a specialist, high schools of nonhumanitarian profile, culture of human relationships.